

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Бадер С.О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»*

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Сучасне українське суспільство знаходиться на стадії глобальних трансформацій та реформ, що стосуються практично усіх сфер життя. З одного боку, такі перетворення сприяють поступовому розвитку держави, з іншого – провокують ситуацію невизначеності серед більшості населення, зміну ціннісних орієнтирів у бік матеріальних. Це, у першу чергу, стосується молоді, яка сьогодні здебільшого орієнтована на так зване «безтурботне життя». Саме тому проблема формування ціннісно-смыслових орієнтацій майбутніх педагогів, зокрема майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО) є однією з пріоритетних, адже саме вони стануть ціннісним орієнтиром для дітей дошкільного віку – майбутнього нації.

Проблемі фахової підготовки майбутніх вихователів ЗДО присвячено розробки Л. Артемової, Е. Бахіча, О. Богініч, А. Богуш, Г. Беленької, Е. Вільчовського, Н. Гавриш, Н. Горопахи, Н. Грами, Т. Жаровцевої Л. Зданевич, С. Камінської, Л. Кідіної, Т. Книш, І. Луценко, Т. Поніманської, Т. Сологуб, Т. Танько та ін. Натомість, більшість авторів концентрують увагу саме на формуванні професійної компетентності майбутнього вихователя, у той час як потенціал науково-дослідної роботи у системі вищої освіти залишається мало вивченим, особливо коли мова йдеться про формування ціннісно-смыслових орієнтацій студента.

Отже, метою розвідки є дослідження педагогічного потенціалу науково-дослідної роботи щодо формування ціннісно-смислових орієнтацій майбутніх вихователів ЗДО.

Вагомою складовою фахової підготовки майбутніх вихователів ЗДО є науково-дослідна робота, яка здебільшого реалізується у позааудиторній діяльності, а її метою є розвиток інтелектуальних та творчих здібностей студентів з одного боку, та формування ціннісно-смислових орієнтацій – з іншого. Саме у процесі науково-дослідної діяльності майбутній вихователь має можливість розшири знання про цінності, механізми формування ціннісних орієнтацій, побачити сенс у майбутній професії вихователя.

У довідковій літературі науково-дослідна робота визначається як важлива складова навчального процесу, органічна складова частина освіти, базовий елемент і рушійна сила її розвитку. Науково-дослідна робота має на меті відтворення науково-педагогічного потенціалу вищої кваліфікації, трансформацію науково-технічних знань і розробок у промисловість України та відповідного регіону, кадрове супроводження цього процесу тощо [1, с. 104].

Сучасна практика професійної підготовки майбутніх вихователів свідчить про те, що існують як традиційні так і інноваційні форми науково-дослідної роботи з майбутніми вихователями. До традиційних відносять – на першому-другому курсах: педагогічні читання; перший етап студентської олімпіади; конкурс педагогічної майстерності; студентські наукові гуртки; студентські наукові конференції різного рівня; виставки тощо.

Для більш старших курсів (третій – четвертий) вже традиційними стали такі форми проведення науково-дослідної роботи:

- участь у першому та другому етапах Всеукраїнських студентських олімпіад;
- участь у наукових студентських конференціях різного рівня;
- участь у першому та другому етапі конкурсу студентських наукових робіт;
- участь у наукових заходах випускової кафедри (науково-методологічних та науково-методичних семінарах, круглих столах, наукових дослідженнях тощо);
- участь в міжнародних конкурсах;

– написання та публікація наукових статей, тез [2].

Такі форми проведення науково-дослідної роботи для майбутніх вихователів, беззаперечно, мають чимало переваг, а саме: розвиток наукового мислення студентів, їхніх творчих здібностей, оволодіння знаннями, що виходять за межі навчальних дисциплін, формування дослідницької компетентності та ціннісно-сміслових орієнтацій, адже саме під час самостійного творчого пошуку студент починає вбачати певний сенс у подальшій професії, самовдосконаленні.

З іншого боку, існують і певні недоліки в реалізації науково-дослідної роботи з майбутніми вихователями, до яких ми зараховуємо:

– формальне проведення низки заходів (студентських конференцій, перших турів олімпіад та конкурсів) або існування студентських гуртків, клубів, наукових лабораторій лише на папері для щорічної звітності кафедр. Очевидно, що така організація абсолютно не сприяє формуванню уявлень про професію як цінність, не несе смислового навантаження на світогляд студента;

– відсутність системної роботи з майбутніми вихователями щодо формування умінь з написання наукових текстів різних рівнів, зокрема: тез, статей, курсових та дипломних робіт. У процесі фахової підготовки майбутніх вихователів таке завдання покладається на курс «Основи науково-педагогічних досліджень», натомість, практика свідчить, що такої роботи виявляється недостатньо та студенти потребують додаткових консультацій або інших заходів для підвищення рівня ефективності науково-дослідної роботи;

– недостатній рівень умотивованості майбутніх фахівців займатися науково-дослідною роботою; з іншого боку – викладачі кафедр також залучають студентів до такої роботи виключно із власного ентузіазму, або через вимоги щорічного рейтингового оцінювання науково-дослідної діяльності викладача, де наукова робота із студентами є одним з компонентів. Очевидно, що за таких умов жоден з суб'єктів освітнього процесу не вбачає сенсу в такій діяльності. Це свідчить про необхідність пошуку нових підходів до організації взаємодії студентів і викладачів в межах науково-дослідної роботи.

Перш за все, важливо переглянути зміст організації і проведення студентських олімпіад зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта», готуючи майбутніх фахівців до участі в них, починаючи з першого курсу, адже традиційно в них беруть участь студенти більш старших курсів, зокрема третього та четвертого. Вважаємо, що для студентів перших курсів важливо проводити перший тур олімпіади у вигляді творчих завдань, що дозволить розвивати у них уяву, фантазію, творчість, сприятиме усвідомленню цінності дитинства. До таких завдань можна віднести: написання есе за смисловою картиною чи після перегляду художнього фільму, підготовку творчих проєктів тощо. Для других курсів необхідним є моніторинг теоретичної підготовки здобувачів, тож до творчих завдань можна додати тестові вправи з провідних фахових дисциплін, що вже були прослухані майбутніми фахівцями.

Майбутні вихователі, що навчаються на третьому та четвертому курсах в межах першого туру олімпіади традиційно демонструють фрагмент заняття, натомість такий є заздалегідь підготовленим, та частіше за все показується «на студентах», тобто такі ж здобувачі виступають в ролі дітей. Вважаємо, що таким чином важко оцінити підготовленість майбутнього вихователя до проведення реального заняття. Тому такий практикум був би більш ефективним на базі дитячих садків, а аналіз проведених студентом занять як олімпіадних можна здійснити під час педагогічних практик.

Отже, залучення майбутніх фахівців до участі в олімпіадах важливо розпочинати, безпосередньо, з перших років навчання, щоб ті з них, хто бере участь у другому турі, були максимально підготовлені до цього.

Теж саме можна сказати і про традиційний конкурс студентських наукових робіт, участь у якому пропонується студентам старших курсів. Натомість, готувати здобувачів освіти до написання наукових робіт даного рівня важливо ще з перших курсів. Важливим тут є сформулювати такі уміння у майбутніх фахівців як: аналіз та узагальнення наукової та методичної літератури, визначення проблеми, та обґрунтуванням її актуальності, її критичне осмислення.

Зважаючи на викладене вище, вважаємо, що поряд з традиційними заходами в контексті науково-дослідної роботи майбутніх вихователів важливо упроваджувати нетрадиційні, а саме:

- залучення майбутніх вихователів до наукових проєктів, де задіяні студенти різних курсів (або суміжних спеціальностей);
- участь майбутніх фахівців у грандових конкурсах;
- запрошення студентів старших курсів на обговорення результатів дисертаційних досліджень аспірантів (передзахист дисертацій);
- організація та проведення «Школи молодого дослідника» для студентів різних курсів;
- неформальні зустрічі з видатними науковцями в галузі дошкільної педагогіки;
- участь у вебінарах тощо.

Таким чином, науково-дослідна робота має значний потенціал щодо формування ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх вихователів з одного боку, натомість потребує певної модернізації з іншої.

Список використаних джерел:

1. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є.Р. Чернишова, Н.В. Гузій, В.П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є.Р. Чернишової; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.
2. Листопад О., Нестеренко В. Особливості організації науково-дослідної роботи майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Науковий Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2017. № 3(58) вересень. С. 243–248.